

בבית המשפט העליון

בש"פ 1331/10

בפני: כבוד השופט א' רובינשטיין

העורר: גואל רצון

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו מיום 14.2.10 בתיק מ"ת 23778-02-10 שניתנה על ידי השופטת חיותה כוחן

תאריך הישיבה: ט' באדר התש"ע (23.2.2010)

בשם העורר: עו"ד שלומציון גבאי-מנדלמן

בשם המשיבה: עו"ד דליה אברמוף; עו"ד רנית בר-און

החלטה

א. ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב (השופטת כוחן) מיום 14.2.10 במ"ת 23778-02-10, בגדרה נדחתה בקשת העורר לאפשר לו לקיים שיחות טלפון ממקום מעצרו. כן הוצא צו איסור פרסום על שמן של המתלוננות, שמות העדים ופרטי החקירה. לא הוחלט על הזמנת תסקיר מעצר.

דקע

ב. העורר מואשם בעבירות רבות ובכללן החזקה בתנאי עבדות, עבירות מין במשפחה, אינוס בנסיבות מחמירות, מעשים מגונים ומעשי סדום. בכתב האישום, שהוגש ביום 14.2.10 לבית המשפט המחוזי, שמונה אישומים מפורטים המכילים מקרים רבים בהם נעברו העבירות המיוחסות לעורר, ואודה כי הן קשות לקריאה. על פי הנטען בכתב האישום "החל משנת 1991 ועד למעצרו.. צירף הנאשם אליו, בדרכים שונות, נשים רבות... אותן קשר ורתם לחייו ולמרותו כדי שישרתו אותו ויספקו את כל

צרכיו". העורר, כך נטען, התייחס אל הנשים וילדיו כקניינו, וניצל אותם לצרכיו ובכלל זה לצרכים מיניים. בין היתר, כך נטען, קבע העורר לנשים את ארחות חייהן, דרש מהן לסגוד לו ולקיים את רצונו, ואסר עליהן לבוא במגע עם גברים או בני משפחה; העורר איים כנטען על הנשים והטיל עליהן עונשים וקנסות כשעשו דבר בניגוד לרצונו. כתב האישום מגולל מעשים מיניים קשים שעשה העורר בנשים ובילדיו, ואין זה המקום להאריך.

ג. עם הגשת כתב האישום התבקש מעצר העורר. בערר נטען, כי במעמד הדיון ביקשה באת כוח העורר תסקיר מעצר בעניינו והטבת תנאי המעצר, כולל קיומן של שיחות טלפון. בית המשפט כאמור דחה את הבקשה לאפשר לעורר לקיים שיחות טלפון, והתעלם, לטענת העורר, מן הבקשה לתסקיר. כן הוצא צו איסור פרסום על תכני החקירה ופרטי זיהוי של המתלוננים והעדים.

הערר והדיון

ד. בערר נאמר בתמצית, כי ההחלטה למנוע לחלוטין מהעורר לקיים שיחות טלפון אינה מידתית ואינה עולה בקנה אחד עם הנהלים בנושא (פקודה 04.36.00 לפקודות נציבות בתי הסוהר). הוסבר, כי לפי הפקודה, יש לאפשר לאסיר פלילי (להבדיל מאסיר בטחוני) שימוש בטלפון, להוציא מקרים מיוחדים, המפורטים בפקודה, בהם קיים חשש קונקרטי וממשי לשלום הציבור. המקרה שלפנינו, כך נטען, אינו נכנס לגדרי אותם מקרים המצויים בפקודה, והחלתו הגורפת נעשתה בניגוד אליה. עוד נטען, כי חרף האישומים החמורים, היה מקום להורות על עריכת תסקיר בעניינו של העורר על מנת לבחון חלופות מעצר בעניינו. הוטעם, כי לעורר אין עבר פלילי, וכי בחלק מן העבירות קיימת התיישנות, ובחלקן אף אין ראייה למעשה אסור. נטען, כי על-פי סעיף 21 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים), תשנ"ו-1995, שומה על בית המשפט לבחון אפשרות של חלופת מעצר, והדרך הראויה לעשות כן היא באמצעות הזמנת תסקיר. לבסוף נטען, כי שגה בית המשפט משהוציא צו איסור פרסום על פרטי החקירה וזהות המתלוננות, זאת לאחר שפרטי האישום וחלק מהדמויות המעורבות בפרשה נחשפו וסוקרו בהרחבה בתקשורת. נאמר, כי ישנה חשיבות רבה לפומביות הדיון ואין מקום לסטות מן הכלל במקרה הנוכחי.

ה. בדיון טענה עו"ד מנדלמן לעורר כי נמנע ממנו, על פי ההחלטה, אף להתקשר עם באת כוחו, וכי המפגשים נעשים מאחורי זכוכית; לשיטתה, על התביעה להודיע עם מי אסור לעורר ליצור קשר, ולא להיפך; יש לא מעט אנשים שהוא מבקש להתקשר עמם, כמו בנו, אחיותיו ומשפחתו המורחבת, אך היחס אליו חמור מאשר לאסירים בטחוניים. נתבקש כי הפרקליטות תמציא את רשימת הטלפונים אליהם אסור לעורר להתקשר. אשר לתסקיר המעצר, חרף חומרת העבירות, נאמר כי יש מקום להורות על עריכתו; ולבסוף, באשר לפרסום תכני חקירה, מה שהיה נראה כזמני הפך, כנטען, להחלטה גורפת עד תום ההליכים; אין העורר מבקש לחשוף זהות ושמות של מתלוננים, אך רשויות האכיפה פירסמו מה שהתאים להן, ואילו מהעורר נמנע להתגונן ברבים.

ו. עו"ד אברמוף טענה למדינה, כי התביעה מסכימה לשיחות בפיקוח עם בנו של העורר, ומשמעות הפיקוח היא כי איש שירות בתי הסוהר ימצא בסמוך וישמע את דברי העורר בשיחה. שיחות הטלפון, שברגיל הן למשך חצי שעה ביום מטלפון ציבורי ללא פיקוח הן פריבילגיה, ויש נסיבות בהן לא יינתנו; החשש הוא להשפעת העורר על בני משפחה מתלוננים. לשאלתי, הבהירה עו"ד אברמוף, כי לגבי עורכת דינו של העורר, אין מקום לפיקוח (כפי שעלה כביכול מן העמדה הראשונית). אשר לאחיו ואחיותיו של העורר, הללו לא נחקרו, ואם אינם קשורים בפרשה יוכל העורר לשוחח עמם בפיקוח כאמור.

ז. אשר לפרסומים, טענה עו"ד אברמוף, כי הפרקליטות לא התראיינה, אך ישנם פרסומים שפגעו בחלק מן העדות בתיק. יש רגרסיה במצבן והן מלוות בעובדות רווחה; יש חשש גם לפגיעה בילדים. עם זאת, בדירת העורר נמצא חומר כתוב רב של העורר, שרק חלקו נלקח לצרכי התיק, ובידי באת כוחו של העורר לקבלו תוך תיאום; אין כוונה לחיפוש נוספים בדירה. הוגש גם אוגדן ובו דוגמאות לחומרים שפרסומם עלול לגרום לפגיעה במתלוננות ובקטינים, במיוחד כשהמדובר בעבירות מין.

ח. לענין התסקיר טענה עו"ד בר-און כי אין במקרה דנא מקום לבחון חלופה, נוכח עבירות המשמיעות עבדות ושליטה ממשית בחיי נשים וילדים; הנשים מצויות במצב נפשי נפיץ ומצויות בשיקום. אין מקום לחלופה, מה גם שהעבירות נמשכו עד הגשת כתב האישום; ועל כן אין גם מקום לתסקיר.

הכרעה

ט. לאחר העיון, סבורני כי בגדרי הדיון התקרבו עמדות הצדדים בחלק מן הנושאים. הכרעתי תפורט להלן.

שיחות הטלפון

י. אשר לשיחות טלפון: אציין תחילה, כי לא נדרשתי לשאלה האם זהו ההליך הנכון או שמא עתירת אסיר; משנדרש לכך בית המשפט קמא, לא ראיתי שלא להידרש לכך. פקודת נציבות בתי הסוהר 04.36.00 מאפשרת לאסירים, כ"טובת הנאה" (פריבילגיה בלע"ז), אפשרות לקשר טלפוני עם בני משפחה. סעיף 5א לפקודה מאפשר לסוהר להימצא:

"בסמוך לטלפון ציבורי, בטווח שמיעה לדברי האסיר המשוחר, לצורך האזנה לתוכן שיחות הטלפון של האסיר, באחד המקרים הבאים:

(1) שיחת טלפון של אסיר אשר קב"ט מודיעין קבע כי על הסוהר להאזין לשיחתו;

(2) שיחת טלפון של אסיר אשר מפקד בית הסוהר קבע, לאור שיקולים מודיעיניים וביטחוניים, כי יש להאזין לשיחתו".

לא נמסר מי מן הקצינים הללו קבע אשר קבע לגבי העורר, ויתכן שיש מקום לתת את הדעת לתיקון מתאים של הפקודה כדי לכלול ספציפית מקרים מסוג זה, אך נוכח כתב האישום והנסיבות המיוחדות מאוד, איני רואה לעת הזאת מקום לחלוק על כך שיש שיחות של העורר, שהאזנה ל"צד שלו" בהן ראויה היא, ולגבי אנשים שעמם ירצה לשוחח ויאושרו, ייעשה הדבר בפיקוח על פי סעיף 5א, כאמור להלן. אין מחלוקת כי העורר יוכל לשוחח טלפונית עם באת כוחו - כמובן שלא בפיקוח, למעט עצם החיוג אליה שיעשה על ידי שב"ס - אך לא יאזינו לדבריו של העורר אליה, ופשיטא שלא לדבריה אליו. השיחות לבאת כוחו של העורר יהיו כמקובל לשיחות של אסיר או עציר עם עורך דין. אשר לבנו, אחיו ואחיותיו של העורר - יאופשרו שיחות בפיקוח. בידי העורר לפנות לענין אנשים נוספים, והדבר ייבדק.

הפרסום מתוך הראיות

י"א. אשר לפרסום מתוך תכני הראיות. הבסיס הנורמטיבי ברור, ועניינו העיקרון הכללי של פומביות הדיון כחלק מן הדין ומערכי המדינה (סעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה, וסעיפים 68(א) ו-70(ד) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), תשמ"ב-1984). ואולם, לעיקרון זה סייגים מתחייבים, וכפי שציין בית המשפט קמא, סעיף 68(ב) לחוק בתי המשפט מאפשר דיון בדלתיים סגורות, בין היתר, "לשם הגנה על עניינו של מתלונן או נאשם בעבירת מין... " (ס"ק 5), או מקום ש"הדיון הפומבי עלול להרתיע עד מלהעיד עדות חופשית או להעיד כלל" (ס"ק 7); וראו רע"פ 5877/99 פלונית נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(2) 97. סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט מרשה לבית המשפט לאסור כל פרסום בקשר לדיונים "לשם הגנה על בטחונו של בעל דין, עד או אדם אחר ששמו הוזכר בדיון, או לשם מניעת פגיעה חמורה בפרטיות של אחד מהם".

מצויים אנו במשפט שבו הרגישות המיוחדת הקשורה במתלוננות ובעדים אחרים, מצאה ביטויה באיסור פרסום. על כן יש להידרש במאזניים עדינות ובפיניצטה לבקשה להתיר פרסומים העלולים לפגוע במתלוננות או בעדים אחרים, ואף להרתיעם ממתן העדות.

י"ב. עיינתי בקלסר שהציגה הפרקליטות, הכולל חומר מן הסוג שלגביו ניתנה ההחלטה לאיסור הפרסום. חומר זה אמנם ישמש מן הסתם את ההגנה בחקירות הנגדיות במסכת ראיותיה; ואולם, אין מקום לפרסומו לעת הזאת, שכן אין צורך - במרקם הרגיש של התיק - במיומנות מיוחדת כדי להניח, שהפרסום עלול להוות גורם קשה באשר לנשים ולילדים בהם מדובר. כנמסר, מטופלים כיום על ידי שירות הרווחה 20 נשים ו-41 ילדים הקשורים בפרשה, והמטופלים מציינים (ראו מכתב צוות משולב של עובדות סוציאליות מ-22.2.10 ומכתב הפסיכולוג העורך את המעקב בקשר לפעילות הצוות מאותו יום), כי יש חשש שפרסום החומר יזיק באופן ניכר רגשית ואף פיסית לנשים ולילדים. אין לי סיבה לחלוק על כך. על כן, איני רואה מקום לעת הזאת להתערבות בנושא זה.

י"ג. ואולם, רשמתי לפני הודעת הפרקליטות כאמור, כי חומרים רבים (מסמכים) מצויים בבית העורר ושלא נתפסו – ואין כוונה, כנמסר, לחיפוש נוסף – והם עומדים לרשות העורר בתיאום. כן, יוכל העורר לפנות לפרקליטות לענין פרסום ספציפי, וככל שלא תהא הסכמה, יוכל לפנות בבקשה לעיון חוזר לבית המשפט קמא. אני בסיפה

אביע תקוה, כי גם גורמים רלבנטיים מגורמי האכיפה, מבלי שאפנה אצבע לכתובת פלונית, יתנו דעתם לחובתם המלאה לכבד את איסור הפרסום ככל משפטו וחוקתו.

התסקיר

י"ד. היש מקום לתסקיר מעצר עתה? סעיף 21א לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996, בתיקונו בתשנ"ז, יסד את תסקיר המעצר, אף כי היו לו התחלות לפני כן; ראו חיה זנדברג "תסקיר מעצר", המשפט י"ג (תשס"ט, 155, 156).

ט"ו. סעיף 21א(ב) קובע, כי תסקיר מעצר "יכלול את נסיבותיו האישיות של הנאשם, משמעות המעצר, החלופות למעצר ולשחרור, או המלצה בדבר תנאים מיוחדים לשחרור בערובה והפיקוח עליהם". ביסודו של דבר, מכוון התסקיר בראש וראשונה לבחינת האפשרות לחלופה – בצד עילות המעצר במקרים מסוימים – ועל כן נקבע בפסיקה לא אחת, כי מקום שבו נשללת על פניה אפשרות כזאת, אין מקום להפנות לשירות המבחן, העמוס ביותר תדיר, בקשה לעריכת תסקיר; ראו למשל בש"פ 1744/98 טידי נ' מדינת ישראל (לא פורסם); בש"פ 3086/05 אבו הדובה נ' מדינת ישראל (לא פורסם); בש"פ 9198/04 אבדולייב נ' מדינת ישראל (לא פורסם); בש"פ 9783/06 קרצב נ' מדינת ישראל (לא פורסם); בש"פ 9302/08 אלעקובי נ' מדינת ישראל (לא פורסם); בש"פ 9284/08 לוי נ' מדינת ישראל (לא פורסם); בש"פ 7985/09 מוסא חאלד נ' מדינת ישראל (לא פורסם); בש"פ 51/10 אקרמן נ' מדינת ישראל (לא פורסם). חיה זנדברג, שם, 155, 158.

ט"ז. כשלעצמי סבורני, כי מקום שביט המשפט מצוי בספק אם יש לפנות לבקש תסקיר מעצר, ראוי להכריע בחיוב: לטעמי, "ביט המשפט ייזקק לו ככלל אם סבר שמא יש פתח - ולוא גם רחוק - לחלופת מעצר; ואולם, אם אין המקרה מצדיק חלופה מכל וכל, לא ייעתר לו, גם בשל העומס המוטל על שירות המבחן" (בש"פ 744/05 בושארי נ' מדינת ישראל (לא פורסם)). יתכן שיהיו מקרים נדירים – ואיני נוטע מסמרות – שבהם יתבקש התסקיר לשם תמונה מלאה של נסיבות העצור, גם אם הסיכוי לחלופה קלוש מאד.

י"ז. בבש"פ 6426/09 מדינת ישראל נ' פלונית (לא פורסם), דנה השופטת ארבל בשאלה אם יש מקום לתסקיר מעצר בטרם בחינת דיות הראיות. נקבע בהחלטה (פיסקה 8), כי המדובר בסמכות שבשיקול דעת: "החוק אינו מגדיר לבית המשפט סדר דברים

מחייב. החוק אינו קובע כי ניתן להורות על תסקיר מעצר רק לאחר שהוחלט כי קיימת תשתית ראייתית לכאורית. יחד עם זאת, נכון הוא כי ככלל, סדרם הרגיל של הדברים הוא כי ההחלטה בענין התסקיר מתקבלת לאחר שהוחלט על דיות הראיות... יחד עם זאת – וזה עיקר – אין מדובר בסדר דברים מחייב... בהחלט יהיו מקרים שבהם יתקיימו טעמים טובים והגיוניים להורות על תסקיר מעצר, עוד בטרם הוכרע כי תשתית ראייתית לכאורית מתקיימת. דומה כי מקרים אלה יתקיימו, בין היתר, כאשר תהא הצדקה לקצר את פרק הזמן שבין ההכרעה בשאלת התשתית הראייתית הלכאורית ועד להכרעה בשאלת האפשרות לשחרר את הנאשם לחלופת מעצר...". יצוין כי באותו מקרה באה הבקשה לתסקיר מצד המדינה, בשל עניינם של ילדי המשיבה דשם.

י"ח. במקרה דנא השאלה היא האם יש מקום לשקול חלופה כל עיקר. האישומים מגלים חומר שיש בו מסוכנות על פניו, והדבר מטיל ספק רב במחשבה על חלופה, אך אין בידי די חומר כדי שניתן יהא להשיב על השאלה באופן מושכל, ובית המשפט קמא גם לא נדרש לענין התסקיר בהחלטתו. מהיעדר חומר מלא, לא אוכל לקבוע אם מקרה כזה, על מורכבותו המיוחדת, עשוי להצדיק באופן חריג תסקיר מעצר, גם אם הסיכוי לחלופה מצומצם עד מאד אם בכלל, כדי שלנגד עיניו של בית המשפט הדין במעצר תהא תמונה מלאה בקביעותיו. משאיני רואה מקום להידרש לכך על פי הנתונים שבפני, איני נעתר לבקשה בענין זה; הנושא הוא, לעת הזאת, ענין לבית המשפט המחוזי לענות בו, ככל שתוגש אליו בקשה בגדרי עיון חוזר, ולהכריע ככל שימצא לנכון.

י"ט. התוצאה היא כאמור בפסקאות י', י"ב, י"ג וי"ח למעלה.

ניתנה היום, י"ז באדר התש"ע (3.3.2010).

ש פ ט